

A photograph of a man with light-colored hair, wearing a denim jacket and light-colored trousers, walking barefoot on a sandy beach. The background shows the ocean and a sunset sky with a few other people in the distance. The image is overlaid with a semi-transparent white box containing text.

Jan Terlouw

Column van de schrijver | Leven, werk en ideologie
De Oorlogswinter van Jan Terlouw | Ode aan Alexandra
Jan in actie | Boekverfilmingen | De favorieten van Jan
Jan en Sanne: vader en dochter schrijven samen

2	Column van de auteur
4	De dingen die voorbijgaan...
7	Tijdslijn
8	Van verhalenvader tot beroepsverteller
10	De oorlogswinter van Jan Terlouw
12	De moraal van het spannende verhaal...
16	Jan Terlouw in actie
17	Ode aan Alexandra
18	Beroemde boeken worden blockbusters
20	Een oud verhaal in een nieuw jasje
22	Het gevaar van passie en leiderschap
24	Vader en dochter schrijven samen
26	Zeven vragen
28	Favoriete boeken, films en muziek
30	De boeken van Jan Terlouw bij Lemniscaat

Inhoud

Jan Terlouw

COLUMN EEN

O'N VEERTIG JAAR GELEDEN, op een zomerdag met een strakblauwe hemel, belde ik aan bij een sympathiek huis in het Rotterdamse Hillegersberg, aan de Bergse Voorplas. De deur

werd opengedaan door een kleine, slanke, beweeglijke man, Jean Louis Boele van Hensbroek, uitgever. Hij liet me binnen in de grote lichte kamer, met erachter een tuin aan het water, waar ik kennismakte met zijn echtgenote Marijke, een vrouw met indringende ogen en rustige bewegingen.

Op een lange houten tafel lagen uitgespreid de getypte vellen papier van een boek dat ik had. geschreven en de titel *Koning van Katoren* had gegeven. Op bijna ieder vel stonden grote potloodhalen, vraagtekens, onleesbare opmerkingen.

De heer Boele van Hensbroek vertelde me onomwonden zijn mening, namelijk dat er talloze dingen aan het manuscript niet deugden, maar dat het boek wel potentie had. Ik begon voorzichtig te informeren wat er allemaal verkeerd was, en toen werd ons gesprek onderbroken door een enorme donderslag, echt een donderslag bij heldere hemel. Uit het niets was de bliksem ingeslagen, in de mast van het bootje dat in de tuin op de wal lag. We schrokken ons alle drie te pletter.

donderdag

BIJ HELDERE HEMEL

Het was het begin van een vriendschap en samenwerking die niet voorbij zijn gegaan. Toen we van de schrik waren bekomen zei meneer Boele dat ik zijn opmerkingen ter harte moest nemen. Ik antwoordde dat ik ze niet kon lezen en of hij maar duidelijker wilde aangeven wat zijn bedoeling was. Dat vond hij redelijk. Een maand later kwam hij naar Utrecht, waar we toen woonden, en zei dat hij het boek in essentie onveranderd ging uitgeven.

‘Hoe dat zo?’ vroeg ik verbaasd en verheugd.

‘Marijke heeft het van de zomer voorgelezen aan een groep jeugd van acht tot eenentwintig jaar en ze waren allemaal geboeid.’

Het bleek dat er een parallel was in onze levensloop, die van meneer Boele van Hensbroek – die ik vanaf die dag Jean Louis noemde – en die van mij. Hij had niet lang daarvoor een loopbaan in de industrie opgegeven om met Marijke een uitgeverij te beginnen. Hij had zich afgevraagd of hij de rest van zijn leven alleen chemische producten wilde maken en verkopen, of liever producten die je bijna immaterieel kunt noemen, zoals boeken voor jongere en oudere kinderen en boeken met een filosofische basis. Hij had gekozen voor het laatste, waarmee hij zich een berg problemen en veel levensvreugd op de hals haalde. Ik was de overstap aan het maken van vele jaren natuurkundig onderzoek, in de vs, in Zweden en in Nederland, naar het lidmaatschap van de Tweede Kamer, naar de politiek. Ook dat was een soort salto mortale, de zwaai van zoeken naar de waarheid naar zoeken naar het haalbare.

In de loop van de jaren heeft Lemniscaat een twaalfstal boeken voor de jeugd van me uitgegeven. Ik ben geen beroepsschrijver geworden, het bleef een activiteit in de zijlijn. Maar het is wel een belangrijke factor geworden in mijn leven.

Er is interactie tussen een schrijver en zijn lezers. De talloze reacties die ik heb gekregen en nog steeds krijg zijn, evenals de interactie tussen de schrijver en zijn uitgever, van invloed op hoe de schrijver denkt en schrijft. Een schrijver is op z'n best als een plant, die heel veel licht en water en voedingsstoffen uit zijn omgeving nodig heeft en dan misschien een druppeltje nectar kan afscheiden.

Ik denk nog vaak aan die donderslag aan de Bergse Voorplas. Wat volgde heeft mijn leven enorm verrijkt.

Jean

VAN DE SCHOONHEID DER NATUURWETENSCHAP, DE DINGEN DIE VOORBIJGAAN...

JAN TERLOUWS JEUGD & JONGE JAREN

EEN JEUGD VOL TAAL

Wij zijn een familie van het woord. Mijn vader was dominee. Hij was geen verhalenverteller, maar hij was bepaald niet alledaags in zijn beschrijvingen. Als Vader terugkwam van een begrafenis was dat lachen, gieren, brullen. Hij had alle gekkigheden opgemerkt.

Voor een dorpsdominee is een begrafenis verschrikkelijk. 's Morgens moet hij naar het sterfhuis om te praten, vervolgens naar het kerkhof om te spreken, en ten slotte terug naar het sterfhuis om lezingen voor de familie te houden. Als Vader na zo'n dag eindelijk terugkwam, ging hij met een zucht zitten en dan vertelde hij wat hij allemaal had meegemaakt. Hij zei bijvoorbeeld: "Oom Gerrit had gedurende de hele dienst zijn hand op de kist." Of: "Ik werd opge-

haald door de vrouw van de godsdienst-
onderwijzer. Ze had een druppel aan haar
neus en die is er nooit meer af gegaan."

**Hij verzon geen verhalen, maar
hij was wel een groot observator
van de mens en zijn dwaasheden.**

Vader was een geweldig spreker. Hij kende het woordje "eh" niet. Hij stamelde niet, iedere zin werd grammaticaal tot een goed einde gebracht. Zijn zondagochtendpreek schreef hij altijd helemaal uit. Hij zei: "Als ik dat niet doe, verschraal ik." Hij studeerde, hij analyseerde en hij schreef. En op zondagmiddag hield hij zijn dienst met één klein papiertje met drie woorden erop. "Anders verloor ik om te improviseren," zei hij. Dat heeft hij zijn hele leven gedaan.

Ik doe het nu ook. Als ik voor een groot gezelschap van zo'n vijfhonderd man moet

spreken, schrijf ik mijn lezing goeddeels uit. In alle andere gevallen doe ik het met aantekeningen.

Je wordt natuurlijk altijd beïnvloed door je omgeving, zeker als klein kind. Als je nou een welbespraakte vader hebt en een hele analytische moeder, dan krijg je daar dingen van mee. Verder zijn er allerlei andere invloeden: de buurman, de vriend van je vader uit Rotterdam...

DE DOMINEESZON STELT VRAGEN

'Na Kerstmis, als de tiendaagse veldtocht voorbij was, ging mijn vader altijd een paar dagen naar zijn schoolvriend in Rotterdam: Gerrit van Gelderen. Af en toe mocht ik mee. Gerrit was een atheïst of agnost, met wie mijn vader prima kon discussiëren.

Ik weet nog goed dat ik daar een keer een boek vond – ik moet een jaar of tien geweest zijn – waarin stond dat Jezus een doodgewoon mens was. Zoon van God, kom nou toch. Opgestaan uit de doden, laat me niet lachen. Ik las dat boek en dacht meteen: ja, natuurlijk is dat zo – dit is logisch, Sinterklaas bestaat ook niet.

De mens leeft met een vreselijke discrepantie: wij hebben, net als ieder ander organisme, een sterke wil om te leven, maar **wij zijn de enigen die ook weten dat we doodgaan**. Dat is in wezen onaanvaardbaar.

Deze discrepantie én de enorme onrechtvaardigheden in het bestaan, leiden ertoe dat een mens hoop nodig heeft om te bestaan. Je hebt hoop nodig om te kunnen denken: Misschien wordt het beter. Misschien is er een beter leven ná dit bestaan. Misschien gaat dit alles toch niet allemaal echt voorbij. Daar komen volgens mij religies vandaan.

Als je kijkt naar de inhoud van religies, is

ik vond de natuurwetenschap veel mooier dan de literatuur

dat – met permissie – grotendeels onzin. Het zijn allemaal dogma's en doctrines waarvoor geen enkel bewijs is. Mensen zeggen: "Maar dat staat toch in de Bijbel?" Ja, maar die Bijbel is wel door mensen geschreven. Kijk naar het Oude Testament, daar staat dat de mens naar Gods evenbeeld is geschapen. Grotere onzin is er niet. Het hele Oude Testament ademt dat God naar het evenbeeld van de mens is geschapen. Die God evolueert keurig mee met de mensen. Als ik dat lees, denk ik: aan dat soort waarheden heb ik niks. Maar dat ik hoop wil hebben, is wat anders: **hoop is een levensnoodzaak.**

Dit kon ik goed met Vader bespreken, ook al hield hij behoorlijk zware preken. Ik vroeg hem: "Als God oneindig machtig en oneindig barmhartig, oneindig liefdevol en oneindig rechtvaardig is, hoe kan het dan dat er zulke verschrikkelijke dingen op aarde gebeuren?"

Hij antwoordde: "Ja, dat begrijp ik ook niet."

Nooit heeft hij gezegd: "Foei toch jongen, bidden op je knieën!" Dat is heel erg fijn, daardoor heb ik geen afkeer van de kerk zoals Jan Wolkers en Maarten 't Hart – een zekere vijandigheid kun je bij deze schrijvers wel merken, en die zul je bij mij niet bespeuren.

Zo kwam het ook voor dat het Uddelermeer bevroren was, en ik op zondag mijn hartstocht – schaatsen – wilde botvieren. Ik kon gewoon tegen Vader zeggen: "**Het bestaat toch niet dat God het afkeurt dat ik op Zijn ijsvloer ga schaatsenrijden.**"

Vader zei dan: "Nee jongen, natuurlijk niet. Maar als de zoon van de dominee op zondag gaat schaatsen, kan ik mijn werk minder goed doen. Dan moet ik dat de rest van de week in de gemeente gaan uitleggen.

Dus doe me een plezier en doe het niet – het is nou eenmaal onze cultuur om zoiets niet te doen, en dat heeft niets te maken met een absolute waarheid dat God het niet goed vindt." Dan deed ik dat niet.'

DE VREUGDE VAN HET BEGRIJPEN

'Ik heb me wel eens afgevraagd waarom ik de boeken die ik als kind had, vele malen herlas. In de eerste plaats was het natuurlijk een schaarse tijd, we kregen nauwelijks nieuwe boeken. Ik weet nog dat mijn ogen opengingen toen ik in de derde klas van de basisschool zat, en de meester op vrijdagmiddag een kastdeur opende: daar stonden honderd gekafte boeken – en die konden we lenen. Maar ik denk dat de voornaamste reden was dat ik opnieuw met de hoofdpersoon mee wilde leven – ik wilde dat hij weer een dagje over *mijn* schouder meekeek.

Toch ben ik wis- en natuurkunde gaan studeren. Ik had meer aanleg voor de bètavakken. Op school was ik beter in rekenen, in wiskunde dan in taal. Daarnaast zag ik er de schoonheid van in: **ik vond de natuurwetenschap veel mooier dan de literatuur.** Bovendien was het ook nog het moeilijkste vak, dat zal met mijn ambitieuze aard ook wel hebben geholpen.

De natuurwetenschappen hebben een ongelofelijke schoonheid. Van lieverlee ga je zien hoe ingenieus het allemaal in elkaar zit, hoe consistent de natuurwetten zijn. Het is zo fascinerend dat een heel systeem is opgebouwd uit maar vier krachten. De vreugde van het doorschouwen, van het begrijpen – als je van iets dat moeilijk is opeens ziet: zó zit dat – met behulp van de taal der wiskunde, dat is een emotie. Mensen die denken dat natuurkunde een rationeel vak is dat niets met emotie te maken heeft, hebben er niets van begrepen.'

hoop is een levensnoodzaak

AFSCHEID VAN DE NATUURWETENSCHAP

'Ik heb dertien jaar research gedaan, wat een tamelijk eenzaam vak is. Ik heb wel werkgroepen geleid, stond aan het hoofd van een werkgroep van fysici, en ik stond zelf weer onder leiding van de hoogleraar-directeur van het instituut in Amerika, in Zweden en in Nederland. Maar toen ik de veertig begon te naderen, dacht ik bij mezelf: Is dit nou mijn leven? Wil ik dit doen?

Het is een prachtig vak, en ik geloof ook niet dat ik er slecht in was – maar ik wist wel dat ik absoluut geen Einstein was. En ik merkte dat er heel veel meer is dat mij interesseert: **filosofie, kunst, economie, het functioneren van de maatschappij** – ik wilde wel iets anders met mijn leven, maar wat? Je kunt eigenlijk maar heel weinig als je een researcher bent. Je zit in een laboratorium, in een kamer, achter moeilijke artikelen.

Ik realiseerde me op dat moment dat er twee dingen zijn die ieder mens kan proberen: schrijven en politiek. Ik heb wel eens gehoord dat er één miljoen Nederlanders zijn die schrijven: dagboeken, brieven, noem maar op. Wie weet kan ik ook schrijven, dacht ik. Laat ik het eens proberen.

Er werd ook net een politieke partij opgericht, die me naar mijn hart was: liberaal en toch links. Toen ben ik die twee wegen gaan bewandelen. **Voordat ik het wist was ik schrijver én Kamerlid.** Anderhalf jaar later werd ik fractievoorzitter – en dan zit je er zo in, dan kun je niet meer anders.' [JG]

JAN TERLOUW TIJDLIJN

1931	15 november geboren te Kamperveen	1992	voorzitter vaste commissie personenvervoer (Raad voor Verkeer en Waterstaat)
1948-1956	academische studie natuurkunde, Rijksuniversiteit Utrecht	1993	<i>De uitdaging en andere verhalen</i>
1964	promotie wiskunde en natuurwetenschappen, Rijksuniversiteit Utrecht, 27 januari 1964	1994-2001	voorzitter Stichting Lezen
	voorzitter Stichting WIKOR (muzische vorming van de jeugd)	1995-2005	voorzitter bestuur ecn (Energie Onderzoek Centrum Nederland) te Petten
	voorzitter toneelgroep De Appel	1996-2006	voorzitter bestuur svn (Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten)
	lid curatorium Internationale School voor Wijsbegeerte	1996	lid Raad van Commissarissen Enertel
	lid raad van advies Twente Computerland	1997	voorzitter Centraal bestuur InnovatieCentra Netwerk
1958-1971	onderzoeker FOM (Fundamenteel Onderzoek der Materie), instituut voor plasmafysica	1997	voorzitter schippersvereniging Schuttevaer
		1997	bijzonder hoogleraar grootstedelijke problematiek (Wibautleerstoel), Universiteit van Amsterdam
1960-1962	onderzoeker MIT (Massachusetts Institute of Technology) te Cambridge, Mass. (V.S.)	1997-2000	lid Raad van Commissarissen Nedcon Groep te Doetinchem
1965-1966	onderzoeker RIT (Royal Institute of Technology) te Stockholm	1997-2000	lid Raad van Advies NOVAA (Administratie Accountants)
1970	<i>Pjotr, vrijwillig verbannen naar Siberië</i>	1998	<i>Eigen rechter</i>
1970	<i>Oom Willibrord</i>	1998-2000	voorzitter Raad van Commissarissen Gelredome te Arnhem
1970-1971	lid gemeenteraad Utrecht	1998-2007	voorzitter Nederlandse Leprastichting
1971	<i>Bij ons in Caddum</i>	1998	lid jury Anne Vondelingprijs
1971	<i>Koning van Katoren</i>	1998	voorzitter Stichting Syntens, organisatie voor innovatiestimulering
1971-1981	lid Tweede Kamer der Staten-Generaal	1999-2003	vice-fractievoorzitter D66 Eerste Kamer der Staten-Generaal
1972	<i>Oorlogswinter</i>	1999-2003	plaatsvervangend voorzitter vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat (Eerste Kamer)
1973	<i>Briefgeheim</i>		lid comité van aanbeveling Ronald McDonald Huis te Arnhem
1973-1981	fractievoorzitter D66 Tweede Kamer	1972	Gouden Griffel voor <i>Koning van Katoren</i>
1973-1982	politiek leider D66	1973	Gouden Griffel voor <i>Oorlogswinter</i>
1973-1978	voorzitter vaste commissie voor Kernenergie (Tweede Kamer der Staten-Generaal)	1990	Prijs van de Nederlandse Kinderjury, 13 tot en met 16 jaar voor <i>De Kunstrijder</i>
1973	lid Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad	2000	Tip van de Jonge Jury voor <i>Eigen rechter</i>
1974	<i>De heks van IJsselstein</i>	2000	voorzitter Raad van Commissarissen Nedcon Groep te Doetinchem
1974-1977	plaatsvervangend lid Presidium (Tweede Kamer der Staten-Generaal)	2001	lid Gezondheidsraad – voorzitter commissie bioterrorisme
1975	<i>De Trapeze, een reeks originele verhalen en gedichten voor de basisschool</i>	2001-2002	voorzitter commissie organisatie maatschappelijk debat over biotechnologie
1976	<i>Oosterschelde, windkracht 10</i>	2003	voorzitter adviescommissie organoanotaties
1977	Lijsttrekker D66 Tweede Kamerverkiezingen	2003-2004	voorzitter begeleidingscommissie burger en milieubeleid
1977	voorzitter parlementaire conferentie over de Rijnproblematiek te 's-Gravenhage		bijzonder hoogleraar communicatie, Universiteit van Tilburg (Leonardo-leerstoel)
1977-1981	voorzitter bijzondere commissie voor de Waddenzee (Tweede Kamer der Staten-Generaal)	2003	voorzitter Nationaal Platform Zalmherstel
1978	<i>De derde kamer</i>		voorzitter bestuur Actiz
1981	Lijsttrekker D66 Tweede Kamerverkiezingen	2005	<i>Herfstdagboek</i>
1981-1982	minister van Economische Zaken en vice-minister-president	2006	<i>De charmeur</i> (samen met dochter Sanne Terlouw)
1981	voorzitter bijzondere commissie voor het Structuurschema Landinrichting (Tweede Kamer)	2006-heden	voorzitter PeGo (Platform energietransitie Gebouwde Omgeving)
1982	Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau	2007	<i>Zoektocht in Katoren</i>
1982	Lijsttrekker D66 Tweede Kamerverkiezingen	2007	<i>Venijn</i> (samen met dochter Sanne Terlouw)
1983	<i>De kloof</i>	2007	adviseur Universiteiten Utrecht en Maastricht over de 'foute' fysicus Debye voorzitter Commissie AedesCode
1983	<i>Naar zeventien zetels en terug, politiek dagboek 9 maart 1981-5 november 1982</i>	2008	<i>De apotheker</i> (samen met dochter Sanne Terlouw)
1983-1991	secretaris-generaal van de CEMT (Conferentie van Europese Ministers van Vervoer)	2009	<i>De blauwe tweeling</i> (samen met dochter Sanne Terlouw)
1986	<i>Gevangenis met een open deur</i>	2010	<i>De vuurtoren</i> (samen met dochter Sanne Terlouw)
1989	<i>De Kunstrijder</i>		ambassadeur Stichting Varkens in Nood
1991-1996	Commissaris van de Koningin in Gelderland		lid bestuur Stichting Trustee Achmea Hypotheekbank
			voorzitter Raad van Commissarissen Aquanet

Van verhalenvader tot beroeps verteller

Als oom Willibrord er is, gebeurt er altijd wat. Hij is een enorme, oersterke man met een dichte zwarte baard en een ruige bontjas aan. Hij heeft altijd sterke verhalen en is nergens bang voor – behalve voor honden.

ik pestte de kinderen altijd een beetje door met een soort cliffhanger te eindigen

Uit een groot onderzoek van Hendrik Beerda Brand Consultancy bleek dat Jan Terlouw in 2010 de schrijver is met de sterkste reputatie. De auteur wordt in alle lagen van de bevolking zeer gewaardeerd. Een behoorlijke prestatie, vooral voor een onderzoeker die pas na zijn veertigste besloot zijn carrière over een andere boeg te gooien: van het schrijven van wetenschappelijke artikelen naar een bevlogen spreker en schrijver.

IEDERE AVOND EEN VERHAAL

'Ik las eigenlijk nooit boeken voor aan mijn kinderen. Ik vertelde altijd zelf verhalen. **Ik heb tien jaar lang de kinderen iedere avond een verhaal verteld**, dat is haast niet te geloven achteraf. Iedere avond! Waar we ook waren – eerder gingen de kinderen niet naar bed. Iedere avond was er een nieuw verhaal, maar vaak wel met dezelfde personages. Ik heb de kinderen bijvoorbeeld wekenlang over oom Willibrord verteld, en die maakte iedere dag wat anders mee. De verhalen die ik verteld had, schreef ik op, en daarna las ik ze weer voor aan de kinderen. Achteraf besef ik dat kinderen door te luisteren naar de verhalen eigenlijk ook voor de helft de creators zijn van het verhaal. Tijdens het vertellen kijk je naar het gehoor, en je ziet wat er gebeurt op de gezichten van de luisteraars. Je past je verhaal aan hun reacties aan. Ze vormen dus, door hun reacties en hun manier van luisteren, het verhaal. Ik pestte de kinderen altijd een beetje door met een soort cliffhanger te eindigen. Bij *Briefgeheim* eindigde ik bijvoorbeeld een keer met het moment dat Eva een zwarte handschoen in de jas van haar vader vindt. Zelf wist ik dan nog niet wat die zwarte handschoen betekende, maar ik dacht: dat komt wel goed. Dat heb ik eigenlijk altijd gedacht. Bij ieder probleem dat je zelf vertelt, kun je ook gemakkelijk een oplossing vin-

den. Soms moest ik wel even piekeren, maar zolang het probleem een relatie met het thema had, kwam ik er altijd uit.'

MIJN FANTASIE GROEIDE MEE

'In de loop van die tien jaar ging het vertellen steeds makkelijker. Ik begon met het vertellen van hele kleine verhaaltjes, maar naarmate de kinderen groter werden, moesten de verhalen ook groter worden. Mijn fantasie groeide mee.

Over het algemeen kwamen de verhalen heel spontaan. Ze hadden ook altijd met de actualiteit te maken. Als een kind iets had gedaan dat besproken moest worden, dan kwam dat terug in mijn verhalen. **Ik heb de kinderen nooit gestraft, maar wel ontzettend gehinderd met mijn verhalen.'**

EEN ECHTE SCHRIJVER

'Mijn vrouw heeft me ertoe bewogen zes verhalen over oom Willibrord op te schrijven. Zij stuurde die op naar uitgeverij Van Holkema en Warendorf, waar Paul Biegel als adviseur bleek te zitten. Hij belde me al snel op en raadde me aan om hem meerdere verhalen over oom Willibrord toe te sturen en daarnaast nóg een boek schrijven. Zo wist de uitgeverij dat ik niet maar één keer een goed idee zou hebben. Op dat moment was ik net naar Siberië geweest voor een

congres, en vertelde ik verhalen over Pjotr aan mijn kinderen. Ik heb beide manuscripten geschreven en opgestuurd, en ze werden uitgegeven.

Voordat *Pjotr* en *Oom Willibrord* uitkwamen, had ik *Koning van Katoren* al geschreven. Dat stuurde ik ook op. Maar Paul Biegel vertelde dat de hele uitgeverij *Koning van Katoren* had gelezen: dat ze het niks vonden en het niet wilden uitgeven. Ik dacht meteen: zie je wel, ik kan er niks van. Maar net voordat ik het weggooide, stuurde ik het op aanraden van een recensent toch nog naar Lemniscaat.

Wat daarna gebeurde, is bekend: *Koning van Katoren* werd, na enthousiaste reacties van een groep kinderen, onveranderd uitgegeven. Vanaf dat moment zijn al mijn jeugdboeken verschenen bij Lemniscaat. En Paul Biegel? Die heeft later toegegeven dat hij zich had vergist. Hij was daar erg sportief over.'

GOUDEN GRIFFEL

Koning van Katoren kwam in 1971 uit bij Lemniscaat. Het boek won in 1972 de Gouden Griffel en in 1973 de Oostenrijkse Staatsprijs voor Jeugdliteratuur. Het wordt inmiddels tot de klassiekers van de jeugdliteratuur gerekend: spannend, avontuurlijk, sprookjesachtig en met een thematiek die altijd actueel blijft.

Ook Jan Terlouw zelf wordt nu beschouwd als een van de belangrijkste schrijvers van de jeugdliteratuur. Hij wordt geroemd om zijn heldere stijl en boeiende verhalen, maar vooral om de manier waarop hij hedendaagse problematiek haarfijn weet bloot te leggen. In 2007 verscheen het langverwachte vervolg *Zoektocht in Katoren*. [KR]

Pjotr woont samen met zijn vader op een boerderij in een klein dorp in Rusland. Als zijn vader uit woede een man doodslaat, moet hij naar de gevangenis. Als hij daar een andere gevangene helpt ontsnappen, wordt hij naar Siberië gestuurd en Pjotr blijft alleen achter. Hij besluit op eigen houtje zijn vader achterna te reizen: een barre tocht dwars door Rusland. Onderweg leert hij niet alleen allerlei mensen kennen, maar ook zijn geliefde Rusland.

De OORLOGSWINTER van Jan Terlouw

EEN JAAR NIET NAAR SCHOOL

'Vanaf 5 september 1944 kon ik niet meer naar school. Die dag waren we met de trein op weg van Wezep naar Zwolle, waar onze school stond. Bij Hattermerbroek stopte de trein, omdat er een Spitfire overheen vloog. Wij sprongen er allemaal uit en vluchtten het aardappelveld in. Op honderd meter afstand zijn we als naar een film gaan zitten kijken hoe de piloot gaten in de locomotief schoot. Dat was einde oefening: we zijn teruggelopen met onze schooltas.

Tot begin mei '45 kon ik niet naar school, dat was een heel schooljaar. En wat doe je dan? Daar was die oorlog: veel mensen konden heel goed hulp gebruiken van een gezonde jongen van dertien, veertien jaar oud.

Iedere dag kwamen er honderden en honderden mensen te voet over de Zuiderzeestraatweg. Ze liepen op gymnastiek-schoenen – later met lappen om hun voeten – achter een kinderwagentje door

de sneeuw. Ze kwamen uit Rotterdam, Amsterdam, Haarlem, op zoek naar voedsel. Het waren oudere mensen, de grootouders, want mensen van een jaar of dertig konden zich niet vertonen – die werden meteen voor de Arbeitsdienst opgepakt en naar een munitiefabriek in Duitsland gebracht. Het zag echt zwart van de mensen, de hele dag door. Ik zocht onderdak voor hen, en eten, ook voor ons thuis. Ik ging naar de boeren om te melken – een tijdlang molk ik iedere avond drie koeien voor een boer en daarvoor in ruil kreeg ik dan een paar liter mee naar huis.'

VANZELFSPREKENDE ONZEKERHEID

'Als je 's avonds niet meer naar huis kon komen, dan kon je niet even opbellen zoals tegenwoordig. Je kwam gewoon niet thuis – en dat moesten je ouders maar meemaken. Dat leerden ze ook. De hele winter had ik met mijn ouders maar weinig van doen. Ik was altijd bezig. Je wordt ineens volwassen. Je krijgt zoveel verantwoordelijkheid. Als ik merkte dat er ergens onderduikers zaten, ging ik dat echt niet aan mijn ouders

vertellen. En dat je met een kringetje mensen clandestien naar Radio Oranje zat te luisteren, daar praatte je verder niet over. In de oorlog wist je niet wie je kon vertrouwen. Naarmate de oorlog vorderde, realiseerde je je steeds meer dat je daar rekening mee moest houden.

Er gebeurden aan één stuk door dingen die normaal gesproken nooit gebeuren. Zo fietste ik op mijn fiets met massieve houten banden over de Straatweg, toen er weer eens een Spitfire overkwam – maar ik zag ook Duitse vrachtauto's, dus ik wist wat ik moest doen: van de fiets af en een eenmangsgat in. Om de honderd meter zat een gat waar je zo in kon springen. Daar zat ik dan, met mijn armen over mijn hoofd.

TETTTETTTETTTETTTETTTETTT!
De kogels ketsten over de straatstenen. Het moment dat dat voorbij was, klom ik dat

*van alle hoofdpersonen uit mijn boeken
staat Michiel het dichtste bij me*

gat weer uit en fietste ik verder. Zo ging dat in die tijd.

Mijn vader vroeg zich af: kan ik als voorganger in de kerk nog bidden voor de koningin of word ik dan door de Duitsers opgepakt? Hij deed het wel: hij bad voor de koningin en voor de regering in ballingschap. Maar het was eng – er hoefde maar één verkeerde persoon in de kerk te zitten... Mensen waren in die tijd opeens verdwenen!

HONDERDEN MENSEN IN HET PIKKEDONKER

'Wat ik ook heb beschreven in *Oorlogswinter* – wat zo'n indruk op me heeft gemaakt – is dat alle mensen die op zoek waren naar voedsel 's avonds van straat moesten. Om acht uur was het spertijd en dan begonnen de Duitsers gewoon door de straten te schieten.

Er waren natuurlijk geen hotels of zo. De gemeente stelde daarom een verenigingsgebouw open, legde stro op de grond zodat mensen daar de nacht door konden brengen, en probeerde iets te eten voor hen te vinden – al was het maar een kleiachtige boterham.

Vader wilde deze mensen als herder en zielzorger even begroeten, even laten merken dat ze in een dorp waren terechtgekomen. Hij kon er alleen niet komen, want het was zo ontzettend donker. Daar heeft men tegenwoordig geen enkele notie van; als er nergens een lichtje is, alle huizen verduisterd zijn, en je hebt alleen een kaars of een knijpkat die een klein kringetje op de weg werpt – en het is bewolkt, of nieuwe maan – dan zie je helemaal niks. Vader, met zijn zware bril, was volstrekt hulpeloos. Ik had hele goede jonge ogen, dus ik ging altijd met hem mee.

Ik zie de beelden nog zo sterk voor me... We kwamen binnen in zo'n verenigingsgebouw waar het ook helemaal donker was. In de verte zag je alleen een kaarsje waarbij enbo'ers blaren zaten door te prikken. Je hoorde overal het geritsel van stro, maar je zag niemand.

We liepen dan, voorzichtig om niet op mensen te trappen, naar het lichtje toe. Vader las een paar teksten uit een bijbeltje voor en hij sprak de duisternis in: "Mensen, ik ben de dominee van het dorp en ik kom jullie even welkom heten. Misschien willen sommigen van jullie me niet horen, maar houd dan even je oren dicht." Hij begroette

hen en sprak een aantal bemoedigende woorden. Ik heb het nooit meegemaakt dat iemand zei: "Dominee, houd je mond!" Nooit.

Daarna ritselden we weer terug, tussen de mensen door – we zagen ze nog steeds niet, maar nu voelden we ze wel, want allerlei mensen wilden Vader even aanraken. Dat heeft enorme indruk op me gemaakt: Geloof is hoop. Het doet er niet toe of het waar is. Het gaat erom dat er licht is aan het eind van de tunnel!

'Zonder dat ik het op dat ogenblik beseftte, maakten die jaren een enorme indruk op me. Ik heb destijds nooit gedacht: Ik word versneld volwassen. Maar dat gebeurde wel. En achteraf denk ik: Ja, het heeft enorme invloed op me gehad, op mijn denkwijze, op wie ik ben.' [JG]

OORLOGSWINTER

Het is de ijskoude winter van 1944-1945. De Tweede Wereldoorlog is nog in volle gang. In het westen van Nederland heerst grote hongersnood. In een dorpje in de buurt van Zwolle woont de vijftienjarige Michiel, die niet kan wachten tot hij iets kan betekenen in het verzet. Hij leert al snel dat goed en kwaad dicht bij elkaar liggen. Dat oorlog misschien spannend lijkt maar vooral ook gruwelijk is. Met zijn eenzaamheid groeit ook zijn onafhankelijkheid. Michiel moet als een volwassen man zijn eigen beslissingen nemen. Die laatste oorlogsmaanden zal hij zijn hele leven met zich meedragen...

*De ideologie
van Jan Terlouw
– in eigen woorden*

'Ik was een zwalker in de politiek, er was geen politieke partij waar ik me echt bij thuis voelde. Toen kwam D66. Daar werden dingen gezegd waarvan ik dacht: ja, zo denk ik er ook ongeveer over. Wat me het meest aansprak in hun standpunten was de emancipatie van de burger: neem de burger serieus. Een van mijn stelregels is: **HET HEBBEN VAN PLICHTEN IS EEN RECHT**. Geef burgers niet alleen rechten, maar ook plichten – want als je plichten hebt hoor je erbij, dan ben je medeverantwoordelijk. Geef burgers verantwoordelijkheid voor hun eigen leven, daar hoort ook goed onderwijs bij en goed onderzoek. En laat burgers ook *zelf* de verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen leven.'

**De moraal van het
spannende verhaal...**

als iemand een heel angstig karakter heeft,
kan een klein stapje al een heldendaad zijn

Koning van Katoren verscheen op ongeveer hetzelfde moment dat ik in de Tweede Kamer kwam. In eerste instantie hadden mensen nauwelijks door dat ik een en dezelfde persoon was, maar op het moment dat ze het doorkregen stelden ze de vraag: "Is Koning van Katoren het partijprogramma van D66?" En dan zei ik meestal: "Ja, zo ongeveer wel." **De politicus en de schrijver zijn dezelfde persoon.** Ik kan mijn overtuigingen toch niet weg gaan stoppen als ik een boek schrijf? Stel je voor, zeg. Wat voor een boek zou dat worden? Ik heb heel bewust geprobeerd om nooit een boek te schrijven over een voorbijgaand probleem – een tijdelijk, modistisch probleem. **Ik heb altijd universele problemen aangesneden die niet binnen afzienbare tijd zullen worden opgelost.** Ik denk dat mijn boeken daardoor nog steeds gelezen worden. Het helpt ook dat ze een beetje moralistisch zijn. We willen uiteindelijk toch wel horen wat goed is en wat slecht. Bovendien probeer ik er ook altijd een spannend verhaal van te maken: het vehikel moet natuurlijk zó zijn dat je door wilt blijven lezen.'

HELDEN

'In mijn boeken geef ik de lezers het voorbeeld. De hoofdpersonen in mijn boeken hoeven geen grote helden te zijn, maar ze gaan de problemen niet uit de weg. Iemand is een held als hij in staat is om datgene te doen wat hij eigenlijk niet durft. **Als iemand een heel angstig karakter heeft, kan een klein stapje al een heldendaad zijn,** terwijl als iemand van nature bravoure heeft en een avonturier is, het misschien veel eenvoudiger is om dat te

doen. Het hangt er dus maar van af. Heldendom gaat om het durven maken van de juiste keuzes: er doet zich een probleem voor en, hoe moeilijk dat ook is, dat wordt onder ogen gezien. Ik denk dat je dat in al mijn boeken kunt vinden.

Het is dan ook niet zo dat Stach een held wordt als hij van de toren springt. Hij wil het ook eigenlijk helemaal niet doen: het is immers geen probleem dat hij moet oplossen. Hij vindt het onzinnig: de ministers hebben het gewoon bedacht om het hem moeilijk te maken. Maar door het uitvoeren van deze opdracht ontdekt hij wel dat het volk achter hem staat – en dat het dus zinvol is dat hij alle opdrachten aan het vervullen is. Met zijn sprong aanvaardt hij dat de bevolking wil dat hij doorgaat.'

LEIDERS

'Het verhaal van Pantaar uit *Koning van Katoren* heeft dat wat een goed verhaal moet hebben, namelijk dat je niet helemaal precies weet hoe het zit: er blijft mysterie om hangen. Stach beseft bij Pantaar dat als hij koning wil worden, hij zichzelf moet willen opofferen – tegelijkertijd zou hij geen koning meer zijn als hij zichzelf zou opofferen. Die tweeslachtigheid zit ook in de politiek erg sterk. Toen ik politicus was wilde ik dingen doen in het belang van het land, maar als ik het belang van mijn partij daarbij uit het oog zou verliezen, zou ik niet meer herkozen worden en kón ik niet meer werken in het belang van het land. **Enerzijds moest ik aan mijn partij denken, anderzijds wilde ik helemaal niet aan mijn partij denken, maar aan het landsbelang.** Het is een onmogelijk probleem.

Toch is leiderschap noodzakelijk. Of het nou op het voetbalveld is, in een school, of waar

dan ook – er komt nergens iets van terecht zonder leiding. Daar ben ik heilig van overtuigd.

Politiek gezien vind ik dat een leider gekozen moet zijn, afzetbaar en tijdelijk. Daarnaast zijn er vier essentiële eigenschappen die een leider moet bezitten. Om te beginnen **visie**: waar moet het heen met de groep die je leidt. Daarnaast is **empathie** belangrijk; dat hoefde vroeger niet zo, maar tegenwoordig moet het je iets kunnen schelen of je medewerkers happy zijn en of ze kansen krijgen. Als derde **zelfvertrouwen**: een leider die 's nachts niet kan slapen vanwege de beslissingen die hij genomen heeft had beter tweede man kunnen blijven – je hebt van die typische tweede mannen, die regelen alles, geven goede adviezen, ze zijn fantastisch, maar leider moeten ze niet worden. Ten slotte

*er is geen reden waarom een stad of een land niet,
net als het oerwoud, cradle to cradle kan bestaan*

heb je **charisma** nodig: dat heeft te maken met passie, met zeggingskracht, met uitstraling.

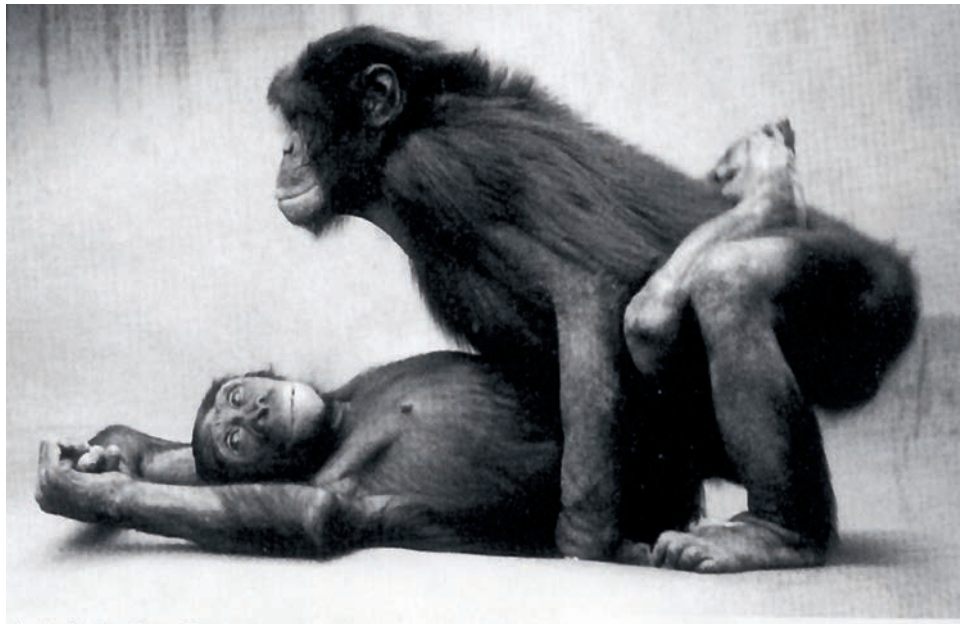
Er zijn veel soorten leiders. Nelson Mandela schrijft dat een echte leider achter de kudde loopt en deze zo begeleidt, terwijl degene die vooraan loopt denkt dat hij de macht heeft en niet weet dat hij eigenlijk wordt geleid. Dat is ook een opvatting van leiderschap. Maar niet de mijne.'

PESSIMISME

'Ik worstel op het moment sterk met de vraag hoe het mogelijk is dat wij mensen alles overhebben voor onze eigen kinderen: als het voor de gezondheid van je kind noodzakelijk zou zijn om vanmiddag nog naar Australië te emigreren en daar tien jaar te blijven, dan doe je dat. Maar langetermijnbeleid voeren omdat we op de wijze waarop we nu leven de aarde verwoesten, dat doen we niet. Wat kun je nou beter voor je kind doen dan zorgen dat er over dertig jaar nog een aarde is? Toch zijn we daar niet toe in staat. Hoe zit dat?'

Ik denk dat een groot deel van het antwoord te verklaren is doordat we eigenlijk nog chimpansees en bonobo's zijn. **Een chimpansee lost zijn problemen op met geweld en een bonobo met seks. Wij doen het allebei.** In het darwinistische mechanisme van de evolutie – volgens het principe van de *survival of the fittest* – zit wel het zorgen voor de soort, zorgen voor je jong en zorgen voor het individu, en dat betekent: *hier en nu* moet ik alles hebben. Maar er zit niet in dat we met zijn allen moeten zorgen voor het totaal.

Als ik zie hoe we met de aarde omgaan ben ik zeer pessimistisch, maar het kán wel goed komen. De evolutie heeft ons een stel

hersens meegegeven, die ongelooflijk zijn: we kunnen onwaarschijnlijk veel. We kunnen met de telescoop van Drenthe terugkijken naar de oerknal. **We kunnen gaatjes graven op Mars en kijken wat daarin zit.** We kunnen een elektro-

nenmicroscop maken en internet bouwen. Waarom wenden we die hersens nou niet eens aan om er een betere aarde van te maken?'

OPTIMISME

'Kijk naar het oerwoud. In een oerwoud wordt geen voedsel aangevoerd en geen voedsel afgevoerd. Het is een totaal in zichzelf besloten systeem, met miljarden processen en miljarden soorten organismen. Het is helemaal selfsupporting. Er is maar één ding nodig om dat in stand te houden: energie. Waar komt die energie vandaan? Van de zon. Die benodigde energie is er in overvloed: de wereld is fantastisch geschapen. Hij kan helemaal bestaan uit kringlopen. Er hoeft niets verloren te gaan. We kunnen alle problemen oplossen. **Er is geen reden waarom een stad of een land niet, net als het oerwoud, cradle to cradle kan**

bestaan. De oplossing is er. Daarom kan ik, ook al ben ik in mijn analyses altijd hartstikke pessimistisch, optimistisch blijven. Ik denk ook wel dat we zullen veranderen – maar pas als er een ramp is gebeurd... Mensen handelen nu eenmaal pas als er zich een ramp heeft voltrokken. Een simpel voorbeeld: ik was Commissaris van de Koningin in Gelderland. Jaren waren we bezig geweest de dijken op deltahoogte te brengen, maar de procedures waren traag. Na de dreiging van een overstroming was er in enkele maanden een noodwet en twee jaar later waren de dijken op hoogte.'

'Na rampen worden de problemen opgelost – dat is wel jammer, want de bedoeling van beleid is nou juist dat rampen worden voorkomen. Daarnaast is de snelheid waarmee en de manier waarop mensen handelen, ook nog afhankelijk van wie er bij de ramp getroffen worden. Kijk naar New Orleans, daar verloren honderdduizenden arme zwarte mensen alles wat ze hadden door de orkaan Katrina. Als dat honderdduizenden rijke blanke mensen waren geweest, was het probleem meteen opgelost.' [JG]

KONING VAN KATOREN

De zeventienjarige Stach droomt ervan koning van het land Katoren te worden. De oude koning is zeventien jaar geleden overleden en er is nog steeds geen opvolger. De zes ministers die het land tijdelijk besturen geven Stach zeven opdrachten. Als Stach erin slaagt deze te vervullen wordt hij de nieuwe koning van Katoren. Maar zoeken de ministers eigenlijk wel een nieuwe koning?

OOSTERSCHELDE WINDKRACHT 10

In de nacht van zaterdag op zondag 1 februari 1953 worden de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden getroffen door een stormvloed. In eerste instantie maakt het gezin Strijen – dat in een boerderij in het dorpje Battenoord op Flakkee woont – zich niet zoveel zorgen. Maar tegen vier uur 's nachts breekt de eerste dijk onder het donderende geweld van de zee. Zo iets mag nooit meer gebeuren...

DE KUNSTRIJDER

Patrick zit in een rolstoel en Tom is doof. Op een avond zien ze een meisje het kelderraam van het Jan Steenmuseum inslaan. Ze zet een groot rechthoekig pak binnen. Wat is daar aan de hand? Terlouw: 'Ik wilde iemand beschrijven met een handicap, en een ernstige ook – maar zo dat de lezer dat niet meer ziet. Als je me vertelt dat ik dat kenbaar bereikt heb – dat lezers *De Kunstrijder* zien als een boek over misdaad, in plaats van als een boek over kinderen met een handicap – dan ben ik daar erg gelukkig mee.'

EIGEN RECHTER

Justus' vader wordt vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs, terwijl hij wel degelijk bouwfraude heeft gepleegd. Dat is zo in strijd met Justus' rechtvaardigheidsgevoel dat hij wegloupt van huis. Maar gaandeweg komt hij erachter dat de wet niet zo rechtlijnig te interpreteren is als hij denkt.

ZOEKTOCHT IN KATOREN

Katoren, veertig jaar later: koning Stach is oud. Koss is jong. Op een dag ontmoet Koss de oude dame Adelheid, die hem vertelt over de verdwijning van haar zoontje, in een ver verleden. Na haar overlijden besluit Koss deze zoon te gaan zoeken. Tijdens zijn reis gaat er een compleet nieuwe wereld voor hem open: een wereld van geld, regels en hypocrisie. Net als de jonge Stach gaat ook Koss de strijd aan. Uiteindelijk wordt hij zelfs bijgestaan door de oude koning en zijn vrouw.

Jan Terlouw in actie Jan Terlouw staat bij het grote publiek bekend als een nogal serieuze man, maar in zijn persoonlijke leven heeft hij altijd gehouden van avontuur. Hij heeft bijna zijn hele volwassen leven motorgereden, hij heeft **vliegles** gehad op de Tiger Moth, hij is in diepe **kolenmijnen** afgedaald, hij heeft steile **rotswanden beklommen** met touwen en haken, hij heeft **diepzee gedoken** in de Caribische Zee, hij heeft jaren **gezeild** op het IJsselmeer en de Waddenzee met een zeeschouw.

ODE AAN ALEXANDRA

Mijn boeken voor de jeugd heb ik geprobeerd zo te schrijven dat ze ook voor volwassenen dragelijk zijn. Aan de basis daarvan staat Alexandra, mijn vrouw. Altijd als ik verhalen vertelde aan de kinderen, luisterde ze mee. Ze beschouwde die verhalen als ook voor haar. Ze heeft er jaren op aangedrongen dat ik ze op zou schrijven, altijd heeft ze zich verzet tegen mijn mening dat ik me aan de natuurwetenschappen moest houden. Zij was het die een uitgever heeft benaderd toen ik ein-

delijk enkele verhalen had opgeschreven. Zonder haar was er waarschijnlijk nooit fictie van me gepubliceerd. Toen ik als politicus veel van huis was, klaagde ze niet dat het gezinsleven eronder leed. Ze vond en vindt politiek belangrijk en volgens haar mocht het gezin best een offertje brengen voor wat ze landsbelang achtte. Ze was en is wat men soms de stille kracht noemt, maar zo stil is ze niet. Binnenshuis worden mijn politieke opvattingen krachtig aan de tand gevoeld door

Alexandra (en ook door de kinderen trouwens), waardoor van het sociale liberalisme dat ik aanhang het sociale aspect niet wordt verwaarloosd. Maar behalve liefde heeft ze me veel kracht gegeven gedurende de vele jaren dat we samen zijn.

Jan

BEROEMDE BOEKEN WORDEN BLOCKBUSTERS

Koning van Katoren, Oorlogswinter: zomaar twee boeken van Jan Terlouw die inmiddels worden gerekend tot klassiekers in de jeugdliteratuur. En wat doe je tegenwoordig met een klassieker? Juist, verfilmen! Er zijn inmiddels dan ook aardig wat bewerkingen van Jan Terlouws boeken geweest: vooral Stach, uit *Koning van Katoren*, heeft al aardig wat keren op de planken gestaan. Maar één wens van Jan Terlouw is tot op de dag van vandaag nog niet uitgekomen: een verfilming van *De Kloof*.

OORLOGSWINTER: PRACHTIG, MAAR HISTORISCH ONJUIST

Van alle bewerkingen van zijn boeken vindt Jan Terlouw de beroemde en bekroonde verfilming van *Oorlogswinter* uit 2008 het mooist. 'Historisch staan er heel veel fouten in. De hoofdpersonen doen het licht zomaar aan, halen opeens eten uit de ijskast en vooral: Duitsers schoten nooit mensen dood in het midden van het dorp. Maar ja, dramatisch is dat prachtig. Ik vond het zelf ook heel ontroerend – maar niet historisch juist.'

BEZOCHT EN BEKROOND

Oorlogswinter, geregisseerd door Martin Koolhoven, was een groot succes in Nederland: binnen negen dagen bereikte de film de status 'Gouden Film', wat betekent dat het door meer dan 100.000 mensen werd bezocht. De film bereikte vervolgens Platina (400.000 bezoekers) en trok in totaal bijna een miljoen bezoekers. Martijn Lakemeier, die zijn debuut maakte met zijn rol als Michiel, won een Rembrandt Award en een Gouden Kalf voor zijn optreden. En dat waren niet de enige bekroningen: *Oorlogs-*

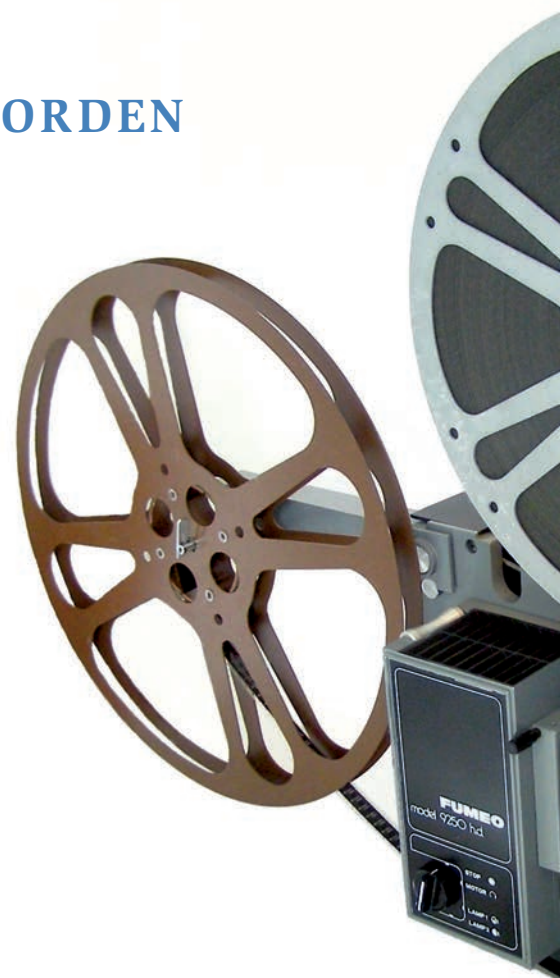
winter ontving in totaal drie Rembrandt Awards, drie Gouden Kalveren (uit zeven nominaties), een Zilveren Marc'Aurelio voor Beste Jeugdfilm op het Internationale Filmfestival in Rome en bereikte zelfs de shortlist van de Academy Awards (ook bekend als de Oscars).

NIET DE EERSTE OF DE LAATSTE

Wat misschien niet veel mensen meer weten, is dat de film uit 2008 niet de eerste bewerking is van het boek uit 1972. In 1975 verscheen al een televisieserie gebaseerd op het boek. De serie werd in twee maanden uitgezonden door de VARA, geregisseerd door Aart Staartjes, en volgde het boek op de voet. En het zal niet bij film en televisie blijven... Een exclusief tipje van de sluier: er komt waarschijnlijk ook een musical van *Oorlogswinter*!

KONING VAN KATOREN

Gepland in het najaar van 2012 staat een film waarvan een heleboel lezers dromen: *Koning van Katoren*. Kasander Film werkt wat misschien wel Jan Terlouws po-

pulairste boek is. Paula van der Oest neemt de regie voor haar rekening. Waarschijnlijk krijgt Martijn Lakemeier, na zijn succesvolle debuut in *Oorlogswinter*, de eer om Stach te spelen.

DE KLOOF

In interviews met Jan Terlouw komt één thema steeds weer terug: de verfilming van *De Kloof*. Tenminste, verfilming – dat is een lang gekoesterde wens.

Jan Terlouw: 'Ze zouden *De Kloof* moeten verfilmen, dat zou een prachtige film zijn. Het is één doorlopend avontuur, je kunt schitterende beelden maken van de woestijn en natuurlijk van de kloof... Daarnaast vind ik dat de boodschap belangrijk is: waarom bouwen we geen brug? Bovendien komt de menselijke aard ook aardig uit in

ze zouden *De Kloof* moeten verfilmen, dat zou een prachtige film zijn

het boek. We willen zo'n brug eigenlijk niet, maar dat houden we verborgen. Dat probleem zal nooit overgaan – het zit in de menselijke aard. Ik denk dat de welvaart ons erg afleidt van belangrijke dingen.'

ONDERGEWAARDEERD

Terlouw: 'Ik vind *De Kloof* een van mijn beste werken, en ondergewaardeerd. Dat zeg ik af en toe in interviews, want ik wil dat het meer gelezen wordt. Ik weet niet waarom het ondergewaardeerd is. Ik vind het zelf een aardig verhaal: detective-achtig, vooral ook door die paar woorden van grootmoeder die Ginder op de verbrande stukjes papier op de vuilnisbelt gevonden heeft – waarmee grootmoeder hem eigenlijk nog steeds de weg wijst.'

SUBTIEL

De opletende lezer zal de dubbele maatschappelijke betekenis van de problemen in *Koning van Katoren* wel hebben herkend. Maar de dubbele betekenis in *De Kloof* – de kloof tussen arm en rijk – wordt niet altijd meteen gezien.

Terlouw: 'Het is niet erg als kinderen dat niet meteen begrijpen, dat doen ze op den duur wel. Het boek wordt immers al door kinderen van 8 tot 9 jaar gelezen, en die zien absoluut niet de dubbele bodem. Gelukkig maak ik zo vaak mee dat iemand van 40 jaar zegt dat hij *Koning van Katoren* herlezen heeft – en dat van lieverlee doordringt wat ik ermee heb willen zeggen. Maar zelf weet ik ook niet altijd wat ik eigenlijk zeg in mijn boeken. Als schrijver leg je er soms dingen in die een ander eruit haalt.'

OPROEP!

De Kloof heeft alles in zich voor een succesvolle verfilming. Schitterende beelden, een spannend doorlopend avontuur als in *Oorlogswinter*, een dubbele boodschap voor de kijkers à la *Koning van Katoren*. En niet te vergeten, een jonge held. En laten we daar nou net een geschikte acteur voor weten...

Kortom: filmmakers van Nederland, wie pakt deze gouden kans? [KR]

Al 45 jaar lang loopt er, als gevolg van een aardbeving, een diepe kloof dwars door het land Berg-en-Dal. Het land is in tweeën gesplitst, maar niet op een eerlijke manier: in het welvarende Bergen zijn alle geleerden, een grondstofrijke bodem en een voor spoedige toekomst voor ieder kind dat er opgroeit. In Dal hebben mensen weinig geld en daardoor weinig kansen. Als de oma van de zestienjarige Ginder overlijdt, ontdekt hij dat ze een groot geheim bij zich droeg. Maar daar zijn nu helaas alleen nog wat verkoolde stukjes papier van over... Ginder gaat op onderzoek uit, en krijgt gaandeweg het vermoeden dat er mensen zijn die de bouw van een brug bewust tegenhouden. Maar wie? En waarom?

Een oud verhaal in een nieuw jasje

OP 13 OKTOBER 2010, OP DE OPENING VAN HET LANDELIJKE JEUGDFILMFESTIVAL CINEKID, GAAT BRIEFGEHEIM IN PREMIÈRE. DE VERFILMING VAN HET GELIJKNAMIGE BOEK - DAT JAN TERLOUW IN 1973 TIJDENS TWEE WEKEN VAKANTIE AAN HET STRAND SCHREEF - ZAL TE ZIEN ZIJN IN MEER DAN TACHTIG BIOSCOPEN.

Lemming Film, het filmproductiebedrijf dat *Briefgeheim* produceert, paste in samenwerking met Jan Terlouw het verhaal aan. Niet alleen zijn de *bad guys* aangepast aan deze tijd, het avontuur van Eva en haar vrienden Jackie en Thomas speelt nu aan en op het water – de Loosdrechtse Plassen, om precies te zijn.

Jan Terlouw: 'Het verhaal van de film is ten opzichte van het boek veel veranderd, maar de tijden zijn ook veranderd. Het is alsnog leuk dat het boek aan de basis staat van de film. En de kern van het verhaal is hetzelfde gebleven: een kind dat verdrietig wordt door de ruzie van haar ouders, en hen daarvoor wil straffen. En natuurlijk blijft het avontuur!'

De film is in slechts een paar maanden tijd, in de zomer van 2010, opgenomen en gemonteerd, zodat alles op tijd klaar kon zijn voor de spectaculaire première op Cinekid. Kelly Roos bracht een bezoekje aan de set, en sprak met hoofdrolspelers Hanna Obbeek (Eva), Isabelle Stokkel (Jackie) en Daan Schuurmans (vader van Eva) over het boek en de opnames.

HEB JE HET BOEK BRIEFGEHEIM GELEZEN?

HANNA: 'Ja, ik heb het boek gelezen tijdens de audities – toen ik dus nog niet wist of ik de rol had gekregen. Ik vond het een leuk boek en had het heel snel uit! Maar ik vond het wel een beetje ouderwets, vooral het taalgebruik. Een woord als "ofschoon" gebruiken mijn vrienden echt niet meer...! Dat is logisch omdat het boek in een andere tijd is geschreven, maar ik vind het leuk dat de film moderner is.'

ISABELLE: 'Nee, ik heb het boek niet gelezen en dat vind ik best jammer. Maar dat ga ik nu, na de opnames, alsnog doen: op vakantie of als ik thuis ben.'

DAAN: 'Ik heb het opnieuw gelezen. Er is ten opzichte van het boek wel veel veranderd. De plek bijvoorbeeld waar alles zich afspeelt is nu een jachthaven. Heel filmisch natuurlijk met alle boten en mooie plassen die Nederland rijk is.'

KENDE JE DE SCHRIJVER JAN TERLOUW AL VÓÓR BRIEFGEHEIM?

DAAN: 'Ik heb in mijn jeugd naast *Briefgeheim* nog een aantal boeken van hem gelezen. *Oorlogswinter* bijvoorbeeld, maar ook het geweldige *Oom Willibrord*. Ik vond het een grappig idee dat de man die je op televisie in de Tweede Kamer aan het werk zag dezelfde man was van die leuke boeken.'

EN NATUURLIJK BLIJFT HET AVONTUUR

21

ANNA: 'Ja, al kende ik niet veel van zijn boeken. Zelf had ik ze nog nooit gelezen, maar in de klas werden ze wel eens voorgelezen en dat vond ik altijd heel leuk.'

ISABELLE: 'Ik kende hem niet persoonlijk, maar ik wist wel dat hij belangrijk was in de politiek. Zijn boeken kende ik wel. Ik kende bijvoorbeeld *Oorlogswinter*, omdat daar net zoals nu bij *Briefgeheim* ook een film van is gemaakt.'

WAT VOND JE VAN HET SPELEN IN BRIEFGEHEIM?

ISABELLE: 'Ik vond het heel leuk om in *Briefgeheim* te spelen. Vaak moet ik als het enige kind op de set in mijn eentje spelen, maar dit keer waren we zelfs met z'n drieën. We hadden het super gezellig met elkaar en iedereen was ook heel aardig. En het waren ook heel leuke scènes. En het is een kinderfilm dus dan kan je lekker met je vriendinnen naar de bioscoop.'

DAAN: 'Het is altijd leuk om met kinderen te acteren. Het geeft de scènes vaak iets heel spontaans.'

HANNA: 'Super leuk! Ik had ook een hele leuke rol om te spelen, want ik mocht alles doen: boos zijn, blij zijn, verdrietig... Alles! Ik had elke ochtend weer heel veel zin om te gaan filmen. Soms was het acteren wel lastig, bijvoorbeeld wanneer ik overgingen van de ene naar de andere emotie moest spelen. Of de dingen die ik nog nooit eerder had gedaan, zoals het varen. Dát was aan het begin wel eventjes wennen! Gelukkig ging alles goed...'

Ik heb ook heel veel vrienden gemaakt op de set! Ik vond het echt met iedereen heel leuk, vooral natuurlijk met Isabelle en Nils [die Thomas speelt, KR]. De eerste paar dagen moesten we elkaar nog een beetje leren kennen, maar na een paar dagen had-

den we al dikke lol. We hebben heel veel gelachen, met elkaar, maar ook met bijvoorbeeld de kinderbegeleidster, de regisseuse en de cameraman. Ik vond het ook heel moeilijk om afscheid te nemen van de crew, omdat je zoveel meemaakt met elkaar. Ik ga de hele crew ook zeker nog een kaartje sturen als ik op vakantie ben!' [KR]

Briefgeheim wordt geregisseerd door Simone van Dusseldorp (*Kikkerdril*, *Diep*) en het script is geschreven door Marco van Geffen en Anna van der Heide. De film wordt geproduceerd door Lemming Film in co-productie met de VPRO en uitgebracht door A-Film Entertainment.

In *Briefgeheim* heeft de 11-jarige Eva genoeg van alle spanningen thuis. Ze wil haar ouders laten merken hoe ze zich voelt, en besluit weg te lopen van huis. Ze verstoppt zich bij haar beste vrienden Jackie en Thomas. Maar als ze een geheime brief vindt en betrapt wordt in de tuin van buurman Brandsema, het hoofd van een criminele organisatie, neemt haar plan een onverwachte wending.

Het GEVAAR van PASSIE en LEIDERSCHAP

In *Gevangenis met een open deur* beschrijft Jan Terlouw een sekte in Amsterdam waarin veel jongeren zijn opgenomen. De leider, die zichzelf 'The Bright' noemt, weet door zijn sprankelende optredens ervoor te zorgen dat zijn volgelingen vol vervoering naar hem luisteren en hem blindelings gehoorzamen. Die wervende techniek van gepassioneerde leiders – die kent Jan Terlouw uit ervaring. Van zichzelf, maar ook van anderen. Het is prachtig om mensen te kunnen inspireren, maar waar ligt de grens? Wanneer mag je je niet meer zomaar ademloos laten meenemen door een charismatisch spreker?

Ze voelde zich alleen, totaal alleen op de wereld, terwijl er iedere dag honderden mensen om haar heen waren. Tot ze op een dag in Amsterdam een meisje ontmoette van haar leeftijd, dat haar meenam naar een groot huis aan de Prinsengracht.

'Pauline, een van mijn dochters, vertelde een keer dat ze in Amsterdam benaderd was door iemand van een sekte, in een tijd dat ze een beetje depressief was. Daar ben ik toen erg van geschrokken – het zal je maar gebeuren dat je kind wordt opgenomen in zo'n sekte. Toen ik langer over dat voorval nadacht, stuitte ik op het probleem dat kinderen hebben: enerzijds moeten ze doen wat iedereen zegt, maar anderzijds moeten ze soms beslissen om iemand juist niet te gehoorzamen. Dat was ook zo in de oorlogstijd, toen Nederland een overheid had die je eigenlijk niet in alles moest gehoorzamen. Hetzelfde probleem speelt met sektes: **hoe weet je als kind wanneer je wel of niet moet gehoorzamen aan autoriteiten?**'

Hij ging staan. Hij begon te spreken, eerst zacht, daarna luider, meegesleept door de resonantie van zijn woorden, ten slotte met donderende stem, alsof hij zo de hele wereld kon bereiken.

'Toen ik begon met het schrijven van *Gevangenis met een open deur* heb ik me wel een beetje ingelezen in sektes. Maar ik kon me vooral zelf goed voorstellen hoe het zou gaan: ik heb als politicus natuurlijk van heel dichtbij gezien hoe politieke indoctrinatie werkt. In de tien jaar dat ik partijleider van D66 was, moest ik ieder halfjaar de partij toespreken en ervoor zorgen dat de leden weer zin hadden om zich in te zetten voor D66. Ik kon dan heel letterlijk over het partijprogramma vertellen, maar dat deed de leden niets. Sprak ik ze aan als dominee, en probeerde ik vanuit mijn passie te verwoorden wat de leden bezielt en wat ze willen bereiken met de samenleving, dan vonden ze het fantastisch. Ze applaudisseerden tot ze niet meer konden en waren weer een halfjaar geïnspireerd. Maar wat een gevaarlijke grens is dat!

Er zit iets heel moois in, om zo'n toespraak met passie te houden. Als je iets zonder passie doet, kun je het net zo goed laten. **Passie is de essentie van alles wat een mens doet.**

Of je nou brood bakt, of een toespraak houdt: geloof in wat je doet en probeer dat ook uit te stralen. Maar dat je een groep zó kunt aanspreken, en de mensen over een grens kunt trekken waarbij ze niet meer zelf hoeven te denken, dat gevoel ken ik. En er zit iets heel engs in: wat dóé je met die mensen?'

Valentijn keek uit zijn ooghoeken naar Josje en Paul, die aandachtig schenen te luisteren. In de zaal hoorde hij zuchten van genot, van mensen die het kijken en luisteren naar hun leider schenen te ondergaan als een bijna seksuele vervoering.

'Ik heb zelf ook inspirerende sprekers gehoord, maar ik ben een tamelijk nuchter persoon, mij krijg je niet zo snel mee. Maar ik vóél het wel. Wij hebben als kind Hitler horen brauwen. Nu, jaren later, vraag je je af wat mensen daar toen zo inspirerend aan vonden. Eerst zweept hij ze op, dan zoekt hij een zondebok, en alle toehoorders gaan erin mee. Heel eng.

*je moet heel sterk zijn om in een groep
te staan en niet meegesleept te worden
met wat er om je heen gebeurt*

Ik ben in het boek begonnen met een meisje van wie je kunt begrijpen dat ze met zo'n sekte meegaat, dat ze ontvankelijk is. Maar over het algemeen denk ik niet dat het zwakke mensen zijn die meegaan in zulk groepsgedrag. Ze zijn eerder gepassioneerd en emotioneel, en worden daarin meegenomen. Maar voor iedereen geldt: je moet heel sterk zijn om in een groep te staan en niet meege-sleept te worden met wat er om je heen gebeurt.'

'Ze smijten je allerlei opmerkingen naar je hoofd die niet logisch samenhangen,' zei Josje. 'Als je probeert dat aan te tonen in je antwoord word je belachelijk gemaakt en de groep begint te honen. Ik kan daar alleen maar tegen omdat het voor het goeie doel is. Als we er niet met een duidelijke bedoeling zaten zou ik morgen niet meer gaan.'

In Gevangenis met een open deur worden de leden eerst ontgroend. Ze worden mentaal kapot gemaakt, waarna ze als beloning de leider mogen zien, en voor het eerst horen spreken.

'Ik geloof wel dat dat zo gaat in een sekte, dat het begint met een ontgroening. Ik heb zelf in een studentenvereniging gezeten, en ben toen ook ontgroend. Ik heb later vaak zelf studenten ontgroend en ik heb altijd wel geprobeerd leuke dingen te verzinnen. Zo heb ik eens een jongen de straat laten opmeten met luciferstokjes, terwijl ik uit een raam hing te kijken hoe alle auto's en bussen voor hem stopten. Er zijn natuurlijk excessen, zoals echt fysieke mishandeling, maar op zichzelf is een ontgroening ontzettend nuttig. Je leert de stad kennen, en op een geforceerde manier ook alle ouderejaars. Net zoals het in principe helemaal niet ongezond is om een tijdje onder leiding te werken, en om dat te kunnen. **Er komt niets tot stand zonder leiding. Als er twee mensen zijn, moet één de leiding nemen.'** [KR]

Na zijn pensioen kan oud-commissaris Keizer de sekte *The Living Souls*, die steeds meer jongeren in Amsterdam in zijn ban houdt, moeilijk loslaten. Hij besluit drie jongeren te laten infiltreren in de organisatie. Na grondig onderzoek is hij ervan overtuigd dat de drie sterk in hun schoenen staan: Valentijn genas op eigen kracht van zijn drugsverslaving; de koppige Paul staat altijd vierkant achter zijn rechtvaardig oordeel en Josje, zijn eigen kleindochter, neemt alleen logische en goed onderbouwde waarheden aan. Maar de leider, the Bright, heeft zo zijn eigen middelen om jongeren in zijn ban te krijgen en ze los te weken van de samenleving.

VADER EN DOCHTER

SCHRIJVEN SAMEN

Jan

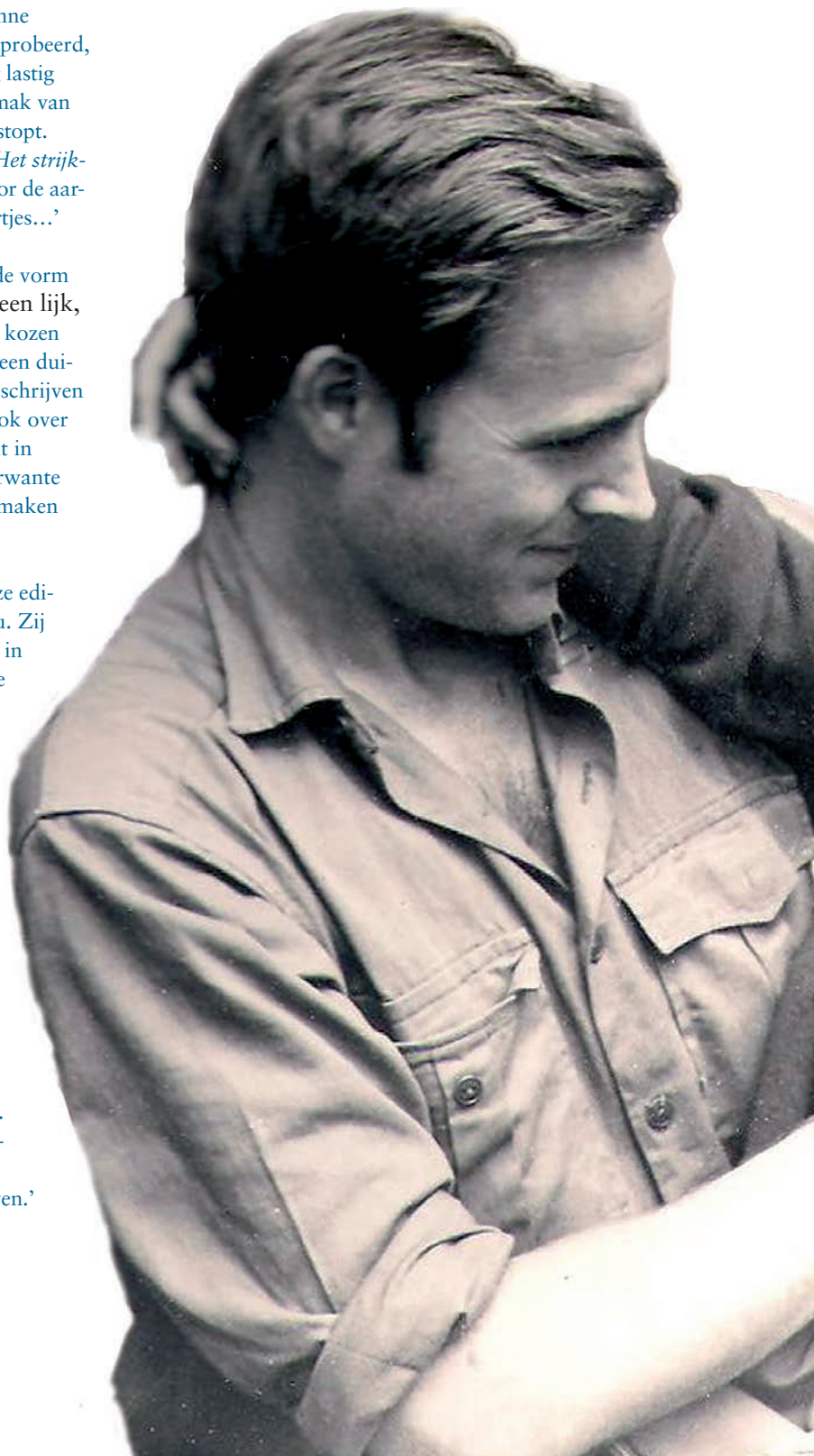
GEINTJE

‘Het is begonnen als een geintje. Sanne schrijft zelf ook, en we hadden al eerder een tijdje samen iets geprobeerd, toen wij in Parijs woonden en zij in Utrecht. Maar omdat dat erg lastig heen en weer sturen was met de post – aangezien we toen het gemak van internet en e-mail nog niet hadden – waren we daar weer mee gestopt. Op een gegeven moment won Sanne de Libelle Romanprijs met *Het strijk-kwartet*, een prachtig geconstrueerd boek. Toen begonnen we voor de aardigheid opnieuw samen iets te doen, en we zijn beiden doorzettertjes...’

Niet alleen moord en doodslag ‘We kozen voor de vorm van een detective, want die heeft een duidelijke structuur: er is een lijk, wie is het lijk en waarom is het een lijk? Voor de detectives kozen we een vader en dochter, dat was makkelijk aangezien we daar een duidelijk voorbeeld van hadden. We proberen de boeken wel zo te schrijven dat het niet alleen over moord en doodslag gaat, maar vooral ook over echte mensen. Zo zijn we nu bezig met deel zes, dat zich afspeelt in Twente en een spannend boek moet worden met aan religies verwante elementen. We schrijven niet alleen over een moordzaak, maar maken ook allerlei uitstapjes naar heilige huisjes in Twente...’

Om de beurt een stukje ‘Mijn vrouw is eigenlijk onze editor. Alles wat de kinderen en ik schrijven, gaat over haar bureau. Zij kan als een van de weinigen Sannes en mijn stijl onderscheiden in de boeken. We schrijven namelijk om de beurt een stukje. Sanne schrijft iets, ik schrijf verder. Of omgekeerd. Van tevoren bedenken we een indicatie van wie de moordenaar is en wat zijn motief zou zijn, maar zelfs dat kan onderweg nog veranderen. We kunnen elkaar dus wel eens verrassen met een nieuw geschreven stuk. Sanne is bijvoorbeeld erg goed in het oproepen van een bepaalde sfeer. Maar steeds als de een iets stuurt, kan de ander erop rekenen dat het een functie heeft, dat het niet leidt tot een los eind. Daardoor kan de ander weer verder. Dat verdergaan vanaf een bepaald punt, dat is voor mij natuurlijk ook niet moeilijk, want ik heb tien jaar lang verhalen aan de kinderen verteld.

Uitgegeven ‘Toen we net klaar waren met het schrijven van *De charmeur*, onze eerste detective, had ik een gesprek over een nieuw boek van mij dat toen verscheen, *Achter de barricade*. Op dat moment was er toevallig iemand in de kamer die binnenkort bij Nieuw Amsterdam zou gaan werken. Hij hoorde mij erover praten en vroeg meteen of hij het mocht lezen om uit te geven.’

Sanne

IEDERE

schrijver weet dat een lege pagina je kan aanstaren met een grijnzende blik: er moet iets op komen te staan en jij moet het doen. Als je met z'n tweeën schrijft, ben je soms niet aan de beurt. Of je bent aan de beurt, maar de ander heeft je net iets gestuurd waaraan je inspiratie kunt ontlenu. En als je een stuk hebt geschreven en het grote grijnzen van de pagina begint, is er altijd de knop *Send*, en dan kun je fluitend onkruid gaan wieden.

Mijn vader en ik houden allebei van verhalen, een van de vele dingen die ons bindt. Toen wij, kinderen, klein waren, vertelde hij iedere avond een zelfbedacht verhaal, dat sloeg nooit over, zoals de maaltijd niet oversloeg. Ik heb toen gemerkt dat niet alleen de verteller, maar ook de luisteraar een functie heeft bij het tot stand komen van het verhaal. De verteller merkt aan de luisteraar of het spannend genoeg is, of het te snel of te langzaam gaat, of het ontroert, of het aanleiding gaat geven tot discussie. Voor mijn vader was het vertellen van verhalen dan ook hét instrument van opvoeding, denk ik achteraf.

Samen schrijven als vader en dochter heeft het grote voordeel dat je stamt uit dezelfde cultuur. Over tal van levensbeschouwelijke vragen heb je samen al veel gediscussieerd, je kent elkaars opvattingen, je vindt vaak hetzelfde belangrijk of onbelangrijk. Natuurlijk zijn er tussen mijn vader en mij ook grote verschillen. Hij is een man, ik ben een vrouw. Ik ben een generatie jonger. Hij is van oorsprong een echte bèta en hij zegt altijd dat hij niets van schrijven weet (onzin natuurlijk, onlangs bleek uit een onderzoek dat hij de Nederlandse schrijver is met de sterkste reputatie), ik heb Middel nederlandse Letterkunde gestudeerd. Aan die verschillen hebben we ook weer veel bij het samen schrijven. Hij heeft door het vertellen van al die verhalen een enorme fantasie ontwikkeld, en ik ben misschien wat beter in het nagaan of wat we schrijven wel feitelijk juist is. Maar meestal denken we er weinig over na hoe het werkt, dat samen schrijven. We doen het gewoon, het is vooral *fun*. En als mensen niet steeds vroegen hóe we het doen, dan hadden we daar zelf waarschijnlijk nooit over nagedacht.

Eén ding moet me nog van het hart: ik vind het zo onderhand behoorlijk potsierlijk dat mijn vader nooit de Staatsprijs voor Kinderen en Jeugdliteratuur heeft gekregen.

Sanne

ZEVEN VRAGEN

ik wilde hersenchirurg worden,

1. **Wie zijn je helden?**

'Een held is iemand die in staat is iets te doen wat hij eigenlijk niet durft. Als iemand een heel angstig karakter heeft, is een klein stapje al een grote heldendaad. Als iemand van nature veel bravoure heeft, is het veel eenvoudiger om een held te zijn. Het heeft te maken met de goede keuzes durven te maken.

Ik heb weleens gezegd dat als ik iemand uit de geschiedenis geweest zou willen zijn, dat dan koning David zou zijn. Dat vind ik een ontzaglijk mooie figuur. Hij had alles wat ik de moeite waard vind: hij was een poëet, een krijgsman, een moedige man in zijn strijd tegen Goliath, en een oprechte gelovige.

Jan Terlouw

Wat betreft het heden loop ik op dit moment ongelofelijk weg met Obama. Omdat hij een moralist is en durft te zijn, omdat ik vind dat hij een vechter is en dingen voor elkaar brengt tegen enorme druk in, omdat hij de goede politieke opvattingen heeft en omdat ik vind dat hij prima spreekt. Kortom, ook hij heeft veel eigenschappen die ik bewonder.

Als je me zou vragen van wie ik nou echt iets heb geleerd in mijn leven, dan herinner ik me vooral de natuurkundigen heel goed. Ik heb een tijd bij Nobelprijswin-

naar Hannes Olof Gösta Alfvén gewerkt in Zweden. Dat was een inspirerende man. Daarnaast heeft mijn eigen hoogleraar Kees Braams heel veel van mijn opvattingen ingeplant. Hij was een formidabel analytisch denker, en met hem zijn meer natuurkundigen van invloed op mij geweest. Meer dan politici of schrijvers. Een wetenschapper inspireert namelijk door zijn integriteit en zijn intelligentie. Die twee dingen spreken mij aan.'

2. **Als je een andere carrière zou kunnen kiezen, wat was je dan geworden?**

'Als we geld genoeg hadden gehad, was ik medicus geworden. Dat sprak me toen aan, ik vond het een mooi vak. Ik wilde hersenchirurg worden, dat leek me het meest interessant. Maar er was geen geld voor de opleiding, en tegelijkertijd kon ik wel een rentelijk voorschot krijgen voor wis- en natuurkunde, dus ben ik dat gaan doen.

Was ik echt chirurg geworden, dan zou ik daar nu waarschijnlijk wel spijt van hebben gehad. Ik zou waarschijnlijk in één spoor terecht zijn gekomen, met een baan waarin het werk toch wel heel vaak hetzelfde is. Dus nu ben ik blij dat het dat niet is geworden. Want als mensen me nu vragen wat ik het mooist vond van alles wat ik heb gedaan – wetenschap,

politiek, schrijven – dan is het toch de combinatie die ik zo leuk vind.

Zo hield ik laatst een toespraak in de aula van een universiteit, waarin ik het broeikas-effect probeerde uit te leggen. Allereerst verzong ik als auteur een verhaal rondom twee autootjes. Daarna legde ik natuurkundig uit hoe het precies zat, en tot slot vertelde ik als politicus hoe ik dacht over de oplossing van het probleem. Het is zo leuk om verschillende dingen te doen, en dat weer te kunnen combineren!

3. **Wat zijn je favoriete stad en land?**

'Het leven heeft me constant naar steden gebracht: Utrecht, Den Haag, Stockholm, Boston, Parijs. Toch ben ik altijd maar een dorpsjongen gebleven. Ik ben opgegroeid op de Veluwe, daar zat ik op de lagere school, en dat vormt toch het grootste gedeelte van je kindertijd. Nu woon ik weer in een dorp, en ik voel: dit is mijn biotoop.

dat leek me het meest interessant

Als het gaat om mijn favoriete steden: Parijs. En daarna Jeruzalem. **Parijs is zo'n ongelofelijk diepgewortelde combinatie van cultuur, geschiedenis en artisticeit.** Als je in Parijs een hoek om slaat, vind je altijd wel een mooi geveltje of een leuk hek. Het is zo'n mooie en cultureel rijke stad. Ik ben maar een paar keer in Jeruzalem geweest, maar ik was er erg van onder de indruk, ook weer door de geschiedenis. Hij ligt er zo mooi, die witte stad op de heuvels. Maar je kunt het niet los zien van de geschiedenis en de rol die die stad in de geschiedenis speelt. Wat landen betreft: ik hou van regen en van wind. Van een natuur die niet snakt naar vocht. Daarom houd ik van Schotland en Noorwegen, als landen waar voldoende regen is. Ik voel me het best bij een lagedrukgebied. En Amerika is ook prachtig. **Toen ik voor het eerst in Amerika kwam, was ik zeer onder de indruk van de Indian Summer** [Een typische nazomer in het oosten van Amerika, KR]. Amerika is zo rijk wat natuur betreft.'

4 Als je slechts een van je materiële bezittingen mocht houden, welke zou dat zijn?

'Op dit moment mijn computer, daar leef ik toch wel behoorlijk mee.'

5 Wie is je favoriete hoofdpersoneage?

'Van alle hoofdpersonen uit mijn boeken staat Michiel het dichtst bij me, omdat ik zijn belevenissen zelf heb meegemaakt. Niet alles, maar ik heb het óf zelf beleefd, óf gehoord uit mijn directe omgeving. Maar een favoriete hoofdpersoneage uit eigen werk heb ik niet. Alles wat ik schrijf, is een deel van mijzelf. En alle hoofdpersonen hebben ook een aspect van mijzelf in zich. Ik heb geen favoriete hoofdpersoneage, of een favoriet boek. **Mijn favoriet is het boek, de boekdrukkunst, de wereldbibliotheek.** Steeds als een van mijn kinderen voor het eerst naar school ging, heb ik hem of haar toegesproken: "Je gaat nu voor het eerst naar school, waar je zult leren lezen en schrijven. Daarmee krijg je de sleutel tot de wereldbibliotheek toegereikt. Een mooier geschenk kan de samenleving je niet geven. Het is je plicht om dat aan te nemen."

Zo kijk ik ook naar de wereld van het boek. Het is zo onvoorstelbaar rijk, ik kan daar geen keuzes in maken. Wat ik mooi vind hangt van de fase in mijn leven af, waar ik op dat moment aan toe ben, wat ik nodig heb.'

6 In welke tijd zou je het liefst willen leven?

'Ik denk dat wij in de mooiste periode tot dusverre leven. Er is al zoveel geschreven en gedacht, de wetenschap heeft al zo'n enorme voortgang gemaakt, je kunt de hele wereld bereizen, het heelal inkijken. Ik zou zeggen dat de periodes alleen nog maar mooier worden. Er zal meer inzicht zijn, de mens zal nog meer kunnen. Als ik per se een periode uit het verleden zou moeten kiezen, zou ik zeggen dat de periode van Nederland in de Franse tijd

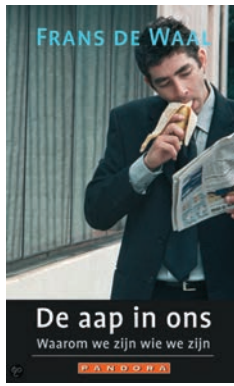
het mooist is geweest. Toen was er een enorme opleving van cultuur, er waren ontdekkingsreizen – **de Gouden Eeuw moet prachtig zijn geweest.**

Maar onze tijd is mooier. Nu kunnen we meer, zien we meer, weten we meer. Er zullen altijd oorlogen zijn, maar we zijn toch iets beschaafder geworden. Een voorbeeld van het feit dat we vooruitgang hebben geboekt, is de dierenbescherming. Die is niet in ons belang, maar we hebben het toch: dat is beschaving. Ja, we moorden op grotere schaal, maar dat komt doordat de techniek dat mogelijk maakt, niet doordat onze aard moordzuchtiger is geworden. We hangen geen misdadigers meer op in het centrum van de stad. In tijden van vrede zijn we humaner en we hebben meer begrip voor mensen met misdadige neigingen, die deze misschien door omstandigheden hebben gekregen.

De vooruitgang wordt een beetje verpest door de grote schaal waarop we ook slechte dingen kunnen doen. We zijn heel hard bezig om de wereld uit te wonen en te verwoesten. Dat is het nadeel van deze tijd.'

7 Wat is het eerste dat je zou willen veranderen aan Nederland?

'Ik zou willen dat het besef doordringt dat we op een andere manier met energie en natuur kunnen omgaan. Dat we beseffen dat zo iets alleen maar goed is, ook op industrieel niveau. Dat dat ook vooruitgang op technisch niveau zou betekenen. Dat zou goed zijn voor Nederland, maar ook voor de rest van de wereld.' [KR]

DE BOEKEN DIE IEDEREEN MOET LEZEN

'ER IS GEEN MOOISTE BOEK. ER IS GEEN BELANGRIJKSTE BOEK. ER IS ALLEEN EEN HELE GROTE STROOM WAARDEVOLLE BOEKEN DIE JE, AFHANKELIJK VAN JE LEVENSFASE EN DENKWIJZE, BEÏNVLOEDEN.'

'Hier en nu zou ik kunnen zeggen: ik wil Hans Achterhuis lezen.

In de politiek ben ik momenteel bezig met een antiliberaliseringscampagne en dan komt dat boek me van pas om mijn eigen argumenten te verscherpen. Maar volgende week hoef ik het niet meer; dan is er een ander belangrijk boek. Een boek vergeet ik nadat ik het gelezen heb – en het komt weer boven als ik het nodig heb.

Alleen op de wereld is een ontzaglijk goed boek. Het is het enige boek dat ik ooit aan mijn kinderen heb voorgelezen. Het is een prachtig verhaal met mooie personages, en het beschrijft het Frankrijk van de negentiende eeuw op een manier waar je iets van mee krijgt. Een hartstikke spannend verhaal, waarin de sociale gesteldheid van een periode wordt beschreven, dat is een goed boek in mijn ogen.

Frans de Waal heeft een boek geschreven dat op het moment belangrijk voor me is: *De aap in ons*. Hij beschrijft dat een chimpansee zijn problemen oplost met geweld en een bonobo met seks. Wij doen het allebei.'

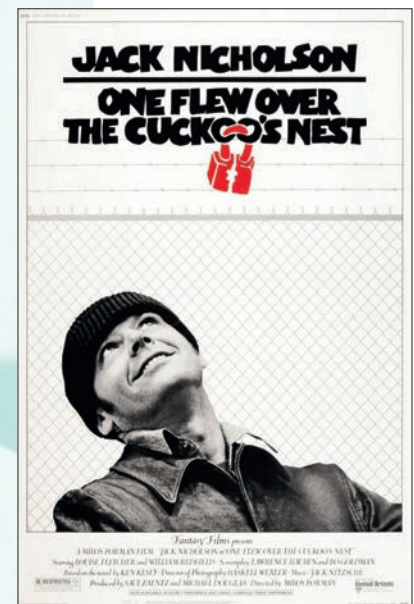
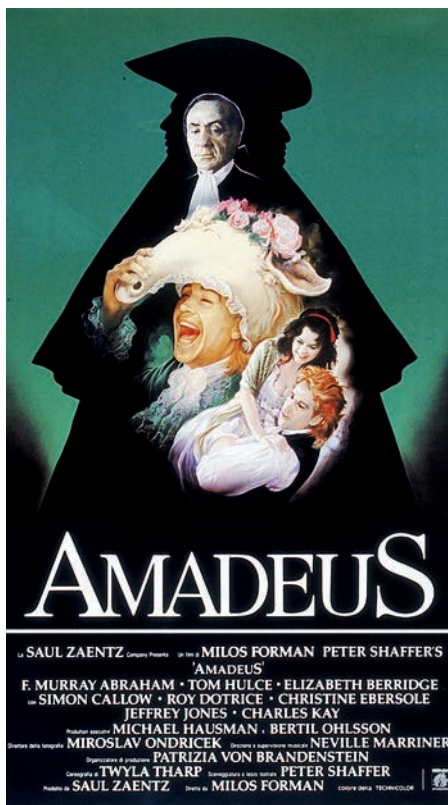
Jan Terlouw

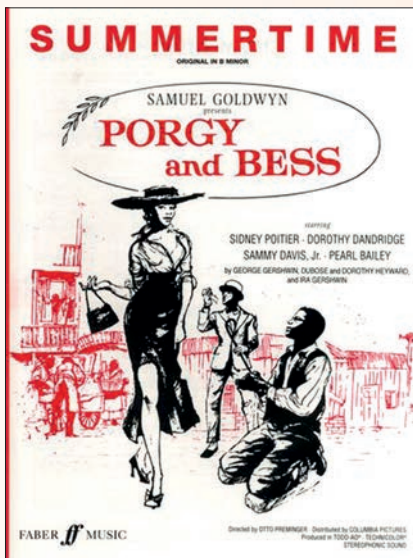
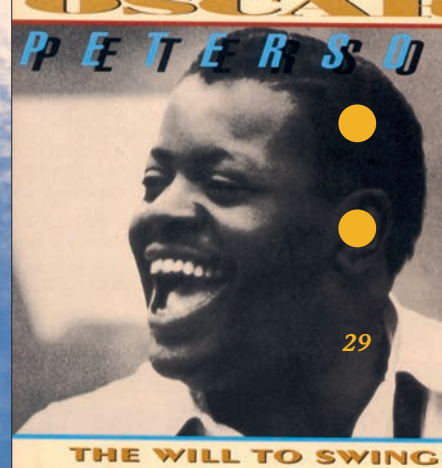
DE FILMS DIE IEDEREEN MOET ZIEN

'*Amadeus* is een prachtige film. Ik weet niet of iedereen hem zou moeten zien, maar ik heb ervan genoten.

Ook *One Flew over The Cuckoo's Nest* was schitterend.

En verder... Ik kijk de meeste films maar één keer. Dan vergeet ik ze weer.'

DE MUZIEK DIE IEDEREEN MOET HOREN

**IK HOUD VAN DE MEER EENVOUDIGE
MUZIEK VAN DVOŘÁK – ZO'N IDEEËNRIJKDOM.**

'De *Matthäus Passion* is natuurlijk prachtig, net als de strijkkwartetten en -kwintetten van Schubert.

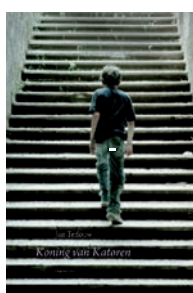
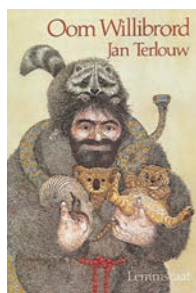
Als het over de lichte muziek gaat, geniet ik van oude jazz – Duke Ellington, Ella Fitzgerald, Oscar Peterson – en van Franse chansons.

Het mooie van al die muziek van vroeger, in tegenstelling tot de herrie van tegenwoordig, is dat het zo melodieus is. Tegenwoordig kun je helemaal niet meer horen wat er gebeurt.'

DE BOEKEN VAN JAN TERLOUW

BIJ LEMNISCAAT

OOM WILLIBRORD Oom Willibrord is oersterk, durft alles en zorgt altijd voor verrassingen. Hij is de fijnste oom van de hele wereld!

👉 Ingrid en Dieter Schubert

BRIEFGEHEIM Eva loopt weg van huis omdat haar ouders altijd ruziemaken. In haar schuilplaats ontdekt ze dat er een plan voor een moord wordt bevestigd. Samen met de buurtkinderen brengt ze het complot aan het licht.

OOSTERSCHELDE WINDKRACHT 10 Twintig jaar na de watersnoodramp is driekwart van het Delta-plan uitgevoerd. Zo'n ramp als in 1953 moet immers ten koste van alles voor altijd voorkomen worden. Maar dan komt de jonge, milieubewuste generatie in opstand.

OORLOGSWINTER Michiel wil tijdens de Oorlogswinter in 1944-1945 niets liever dan iets betekenen in het verzet. Maar als hij daar eindelijk de kans voor krijgt, leert hij al snel dat de oorlog misschien spannend lijkt, maar vooral gruwelijk is. En dat goed en kwaad dicht bij elkaar liggen...

🏆 met de Gouden Griffel in 1976

Ook verkrijgbaar in een editie met beelden uit de succesvolle verfilming, 🏆 met vele prijzen

PJOTR Pjotr woont in Rusland, rond het jaar 1900. Als zijn vader naar Siberië wordt gestuurd omdat hij een man heeft neergeslagen die zijn zoon aanviel, reist Pjotr hem achterna. Het is het begin van een barre voettocht dwars door Rusland.

DE KLOOF Al 45 jaar loopt er een diepe kloof door het land Berg-en-Dal en nog steeds is er geen brug. Het volk heeft zich erbij neergelegd, maar als de zestienjarige Ginder een restant van een dagboek vindt met daarin aantekeningen over de kloof en een brug, gaat hij op onderzoek uit.

GEVANGENIS MET EEN OPEN DEUR Oud-commissaris Keizer maakt zich al jaren grote zorgen over de jongeren die zich aansluiten bij de sekte 'The Living Souls'. Hij wil bewijzen dat de sekte misdadig is en vindt drie jongeren bereid om in de sekte te infiltreren.

DE KUNSTRIJDER Patrick zit in een rolstoel en zijn vriend Tom is doof. Op een avond zien ze in de buurt van het museum een meisje lopen met een groot rechthoekig pak. Ze slaat een kelderraampje van het museum in en zet het pak in de kelder...

🏆 met de Prijs van de Nederlandse Kinderjury in 1990

EIGEN RECHTER Justus' vader wordt vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs, terwijl hij wel degelijk schuldig is. Dat is zo in strijd met Justus' rechtvaardigheidsgevoel dat hij wegloupt van huis. Maar gaandeweg komt hij erachter dat de wet niet zo rechtlijnig te interpreteren is als hij denkt.

🏆 Kernitel van de Jonge Jury 2000

KONING VAN KATOREN

De oude koning van Katoren is overleden en de zeventienjarige Stach wil hem opvolgen. De ministers zijn woedend en geven Stach zeven bijna onuitvoerbare opdrachten.

🏆 met de Gouden Griffel in 1972

👉 Dirk van der Maat

ZOEKTOCHT IN KATOREN

Veertig jaar na *Koning van Katoren* is Stach al een oude koning. Koss, een jonge geitenhoeder, trekt eropuit om een man te zoeken die als jongetje werd ontvoerd. Tijdens zijn reis door Katoren ziet hij dat nog lang niet alle problemen in het land opgelost zijn. Ook Koss bindt de strijd aan!

'Zoektocht in Katoren is niet alleen een goed leesbaar boek maar zou verplichte leeskost moeten zijn voor onze ambtenaren en regelgevers, zodat ze weer eens met beide benen op de aarde komen te staan.' *Vertel eens...* 'Ik vond het een grappig idee dat de man die je op televisie in de Tweede Kamer aan het werk zag dezelfde man was van die leuke boeken.' *Daan Schuurmans* 'Terlouw beschikt over een heldere stijl, een aangename verteltrant en een grote verbeeldingskracht. (...) Terlouw, bijna de W.F. Hermans van de jeugdliteratuur!' *Hans Dorrestijn over Oosterschelde windkracht 10 in Vrij Nederland* 'Jan Terlouw weet haarfijn de hedendaagse problematieken bloot te leggen zodat het ook te begrijpen is voor de jeugd.' *Vrouw.nl* 'Terlouw laat echt vakmanschap zien.' *Leeuwarder Courant* 'Ik heb alle D66-fractievoorzitters gekend. Jan was de gezelligste. 's Morgens koffiedrinken en na het weekend altijd vragen wat je gedaan had.' *Marlies Strous, fractiemedewerster D66 in de Tweede Kamer* 'Een daadkrachtig man.' *Ernst Bakker, D66-wethouder in Amsterdam* 'Als Jan Terlouw een kinderboek schrijft, is het uitverkocht en wordt het bekroond. Als Jan Terlouw in de Kamer spreekt, wordt er geluisterd en iedereen kan begrijpen wat hij zegt. Als men Jan Terlouw buiten de Kamer ontmoet, dan praat men met een prettig mens die altijd een paar opmerkingen maakt om te onthouden.' *P.W. Russel in het Algemeen Dagblad* 'Jan Terlouw... een van mijn grootste jeugdliefdes.' *Pjotr van Lenteren* 'Geen boek dat me zo heeft gefascineerd als *Koning van Katoren* van Jan Terlouw.' *Els de Schepper in De Standaard* 'In *Oorlogswinter* toont hij zich een begaafd verteller, een uitstekend opvoeder en een goed kenner van de historie.' *Dagblad van het Oosten* 'Het is vaak amusant en solide geschreven.' *Barber van de Pol over Oosterschelde windkracht 10 in De Groene Amsterdammer* 'Terlouw formuleert snel, makkelijk en weet zijn ideeën goed leesbaar en op boeiende wijze aan zijn publiek te presenteren.' *Joke Linders-Nouwens over De Kloof in het Haarlems Dagblad* 'Op meesterlijke wijze geeft de schrijver, in de vorm van een spannend sprookje, een geestige persiflage op onze maatschappij.' *Marijke van Raephorst over Koning van Katoren in Elseviers Literair Supplement* 'Een dijk van een vent.' *Nieuwe Revu* 'Terlouw-fans hebben gouden uren voor de boeg met *De kunstrijder*.' *Goos van Gorkum over De kunstrijder in de Gooi- en Eemlander* 'En daarin ligt juist de charme van deze vaak bizarre verhalen. Terlouw vertelt over de alledaagse werkelijkheid (...) Hij toont de lezer hoe verrassend dichtbij het vreemde, het heldhaftige, het mysterieuze soms kan zijn (...) De verhalen doen meer dan eens denken aan het spitse proza van Herman Pieter de Boer. Jonge lezers kunnen zonder blozen hun vergeten jeugdliefde Terlouw opnieuw ter hand nemen.' *Rita Ghesquiere over De uitdaging in De Standaard*

Colofon

Redactie: Jesse Goossens, Kelly Roos

Vormgeving: Marc Suvaal, Leentje van Wirdum

Abonnementen: info@dubbelepunt.org

www.dubbelepunt.org

DubbelePunt is een uitgave van Lemniscaat

Vijverlaan 48 | 3062 HL Rotterdam

Postbus 4066 | 3006 AB Rotterdam

www.lemniscaat.nl